

ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІҢ АРНАЙЫ ПЕДАГОГТЕРДІҢ КӘСІБИ ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ РӨЛІ

Р.Б. Баймухамет^{*1} , **А.Н. Аутаева²**

^{1,2}Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан

E-mail: ^{*1}rozabaimukhamet30@gmail.com, ²akbota-n@mail.ru)

Аңдатпа. Қазіргі таңда заманауи білім беру жүйесі өзгермелі жағдайларды бастан кешіруде. Сәйкесінше, бүгінде кадрларды даярлауға қойылатын талаптар да жоғары.

Бұл мақалада Арнайы педагогика даярлық бағыты білім алушыларында терминологиялық құзыреттілігін қалыптастырудың маңызына теориялық шолу жасалды. Шетелдік әдебиет көздерінде терминологиялық құзыреттілікті кәсіби, ақпараттық немесе когнитивті құзыреттілік аясында зерттеген ғылыми жұмыстар жеткілікті. Дегенмен, отандық ғылымда бұл тақырыптың әлі де жеткіліксіз зерттелуі тақырыптың өзектілігін арттыруға негіз болды.

Ерекше білімді қажет ететін балалардың санының артуы мен оларды түзетуге арналған заманауи әдістерге деген қажеттілік, сонымен қатар, ғылыми-әдістемелік аспектіні жетілдіруге байланысты туындаған сұраныстар терминологиялық құзыреттілікті зерттеу мен теориялық және тәжірибелік маңызы бар ұсынымдарды әзірлеуге ықпал етуде. Арнайы педагогикадағы терминдерді зерттеу аясындағы терминологиялық негіздеме педагогиканың өзге салаларына қарағанда күрделі әрі пәнаралық сипатқа ие болып келеді. Яғни, мұнда терминнің «түсінік-ұғым» моделінен, дефинициясынан бөлек қолдану, саралау мен сыни талдау тәрізді жетекші дағдылардың болуы маңызды. Сондықтан, мақала барысында тақырып аясындағы отандық және шетелдік зерттеулерге шолу жасалып, терминологиялық құзыреттіліктің білім алушылар үшін маңызын анықтауға әрекет жасалды.

Түйін сөздер: термин, терминологиялық құзыреттілік, кәсіби білім беру, арнайы педагогика, пәндік-танымдық компонент, интеллектуалды-рефлексивті компонент, коммуникативті-тілдік компонент.

Кіріспе

Арнайы педагог маман – ерекше білімді қажет ететін балалармен жұмыс атқаратын педагог. Оның кәсіби қызметінің мазмұны ерекше білімді қажет ететін балалардың білім алуы мен тәрбие мәселесіндегі қиындықтарды түзетумен, бұзылыстарды алдын – алумен ғана шектелмейді. Арнайы педагог өз пәні шеңберінде зерттеулер жүргізіп, ғылымды таратумен айналысуға да құзыретті болып табылады. Аталған мақсатта жұмысты сапалы жүргізу тетіктері мен алгоритмдерін терең түсіну кәсіби даярлық процесі арқылы қолжетімді болады.

Кәсіби даярлық процесін жүзеге асыру еліміздегі заңнамалық базалар бойынша бакалавр және магистратура деңгейлерінде ұйымдастырылады. ҚР «Білім туралы» Заңына сәйкес жоғары оқу орнын тәмамдаған маманға берілетін дәрежесі «Бакалавр» деп аталады. Бакалавриат кезеңі кәсіби даярлық процесінің бастапқы кезеңі болатын болса, «Магистратура» ұғымына ҚР «Білім туралы» Заңында мынадай анықтама беріледі: «білім беру бағдарламалары «магистр» дәрежесін бере отырып, кадрлар даярлауға бағытталған жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру» (ҚР «Білім туралы» Заңы, 2007).

Білім берудің бірегей платформасының (Ervo.kz) білім беру бағдарламаларының тізіліміне сүйенетін болсақ, елімізде «Арнайы педагогика» даярлық бағытында мамандарды дайындау бакалавр деңгейінде он бес, магистратура деңгейінде сегіз және докторантура деңгейінде бір жоғары оқу орнында жүзеге асырылады. Сонымен қатар, бұл білім беру бағдарламасына жыл сайын мемлекеттік тапсырыс есебінен бөлінетін гранттардың саны да артып келеді. Бұл дегеніміз білім беру бағдарламасына деген сұраныстың және әлеуметтік қажеттіліктің артқандығын білдіреді.

Арнайы педагогика даярлық бағытында білім беру жоғарыда аталған университеттерде бірнеше білім беру бағдарламалары негізінде жүзеге асырылады. Төмендегі кестеде аталған білім беру бағдарламалары туралы ақпаратты ұсынамыз:

1-Кесте. «Арнайы педагогика» даярлық бағыты бойынша білім беру бағдарламаларының түрлері (Ervo.kz сайтының ресми деректері бойынша)

№	Жоғарғы және жоғары білім беруден кейінгі ұйым атауы	Білім беру бағдарламасының атауы Бакалавр	Білім беру бағдарламасының атауы Магистратура
1		2	3
1	М.Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университеті (Петропавл қаласы)	6B01908 Арнайы педагогика (IP) 6B01906 Арнайы педагогика 6B01911 Арнайы педагогика және инклюзивті практика	7M01903 Арнайы педагогика
2	Өзбекәлі Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті (Шымкент қаласы)	6B01902 Арнайы педагогика(IP)	7M01902 Арнайы педагогика

3	Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (Алматы қаласы)	6B01901 Арнайы педагогика (IP)	7M01906 Арнайы педагогика: Инклюзивті білім беру
		6B01904 Арнайы педагогика: Тифлопедагогика	
		6B01903 Арнайы педагогика: Олигофренопедагогика	7M01902 Арнайы педагогика: Логопедия
		6B01902 Арнайы педагогика: Логопедия	7M01901 Арнайы педагогика: Сурдопедагогика
		6B01901 Арнайы педагогика: Сурдопедагогика	7M01908 Арнайы педагогика: Аутистік спектрі бұзылған балаларды қолдау (IP)
4	Сәрсен Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан университеті (Өскемен қаласы)	6B01902 Арнайы педагогика (IP)	7M01902 Арнайы педагогика: Аутистік спектрі бұзылған балаларды қолдау (IP)
5	Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті (Ақтөбе қаласы)	6B01902 Арнайы педагогика	7M01902 Арнайы педагогика
6	М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті (Тараз қаласы)	6B01907 Арнайы педагогика (IP)	7M01804 Әлеуметтік және арнайы педагогика мамандарын даярлау
7	Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті (Алматы қаласы)	6B01904 Арнайы педагогика	7M01901 Арнайы педагогика
			7M01902 Арнайы педагогика: аутизм спектрі бұзылған балаларды сүйемелдеу (IP)
8	Ілияс Жансүгіров атындағы Жетісу университеті (Талдықорған қаласы)	6B01902 Арнайы педагогика	7M01902 Арнайы педагогика
9	Ш.Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті (Ақтау қаласы)	6B01901 Арнайы педагогика	-

10	М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті (Шымкент қаласы)	6B01901 Арнайы педагогика (IP)	-
11	Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті (Атырау қаласы)	6B01902 Арнайы педагогика (IP)	-
12	Қызылорда «Болашақ» университеті (Қызылорда қаласы)	6B01901 Арнайы педагогика	-
13	6B01902 Арнайы педагогика (Қарағанды қаласы)	академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды ұлттық зерттеу университеті	-
14	Әлкей Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университет (Павлодар қаласы)	6B01900 Арнайы педагогика 6B01901 Арнайы педагогика: Сурдопедагогика 6B01903 Арнайы педагогика (IP)	-
15	Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті (Қостанай қаласы)	6B01902 Арнайы педагогика	-
16	Докторантура: Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті 8D01901 – Арнайы педагогика		

Ескерту: кесте Ерvo.kz ресми сайтындағы деректер негізінде жасалған

Кестеден аңғарғанымыздай, мамандық қазіргі таңда жаңа, қолданыстағы және инновациялық білім беру бағдарламалары негізінде мамандар дайындайды. Маман даярлау процесінде олардың кәсіби құзыреттілігін дамыту ең басты міндет болғандықтан, тақырыпты тереңінен зерттеу және жаңа қырларын ашу өзекті тақырыптардың бірі болып табылады. Ал, кәсіби құзыреттіліктердің мазмұнын ашатын компоненттің бірі – терминологиялық компонент. Сәйкесінше, бұл мақала терминологиялық құзыреттілікті кәсіби құзыреттіліктің ажырамас бөлігі ретінде қарастыра отырып, оны қалыптастырудың маңызы жөніндегі шолу деректеріне арналады.

Зерттеу мақсаты: арнайы педагогтердің кәсіби қалыптасуындағы терминологиялық құзыреттіліктің рөліне теориялық шолу жасау.

Зерттеу сұрақтары:

1. «Терминологиялық құзыреттілік» ұғымының мәні және оның компоненттері;
2. «Терминологиялық құзыреттілік» ұғымына түрлі сала авторларының көзқарастары;
3. Арнайы педагогика БББ білім алушыларында терминологиялық құзыреттілікті қалыптастырудың маңызы мен рөлі.

Ғылыми мақалада зерттеу мақсаты мен оның аясында қарастырылатын зерттеу сұрақтарының аясында теориялық талдау жұмысы жасалды.

Әдебиеттерге шолу

«Құзыреттілік» ұғымы педагогика саласындағы зерттеулердің мазмұнында кеңінен кездеседі. Аталған ұғым студенттің алатын білім, білік, дағдысы ғана емес, сонымен қатар, оларды педагогикалық процесс барысында тиімді қолдана білу қабілеті деп түсіндіреді. Яғни, студенттің білім алуы және белгілі бір дағдыларды игеруі оны құзыреттілігі жоғары маман қылмайды. Ал, болашақ маман иеленген дағдылары мен білімдерін күнделікті қолдана отырып, өзінің педагогикалық қызметіне талдау жасайтын болса – онда маман жұмысының өнімділігі арта түседі (Yerzhanova et al, 2025).

Кәсіби құзыреттілік мазмұнына келетін болсақ, бұл өз кезегінде мына дағдылардың жиынтығын құрайды: теориялық білім, тәжірибелік білім, көшбасшылық, педагогикалық мәдениет және сыни ойлау қабілеті. Сонымен қатар, қазіргі таңда кәсіби құзыреттіліктің рөлінің білім беру трансформациясы аясында күн сайын артып келе жатқандығын аңғарамыз. Бұл трансформация білім берудегі жаңа трендтерді қалыптастыра отырып, кәсіби құзыреттілік мәселесін терең және жан -жақты, пәнаралық тұрғыдан зерттеуге алып келді.

Н.В. Кузьмина өз еңбектерінде кәсіби құзыреттілікті нәтижеге алуды қамтамасыз ететін білімдердің қосындысы және тиімді жұмыс істеуге деген дайындық деп түсіндіреді. Сонымен қатар, автор педагогтің өзінің кәсіби ісін бірнеше міндеттердің жиынтығы деп қарастырғанда кәсіби тұрғыдан құзыретті маман бола алады деп сипаттайды. Демек, жоғарыда атап өткендей маманның білімі оның кәсіби процесті тиімді ұйымдастыру амалдарын білмеуі жағдайында тиімсіз болып табылады. Ал, кәсіби процесті ұйымдастыру практикалық білім, ортаны ұйымдастыру қабілеті, ондағы адамдармен қарым – қатынас және білім беру процесінде туындаған мәселелерді жылдам және өнімді шешуі тәрізді функциялармен анықталады (Кузьмина, Паутов және Жаринова, 2020).

Кәсіби құзыреттілік кейбір дереккөздерінде ғылыми-теориялық және тәжірибелік дайындық ретінде қарастырады. Яғни, осы ұсынылған анықтама кәсіби құзыреттілікті сипаттаудағы кеңінен қолданылатын түрі болып табылады (Окилова, 2024).

Кеңестік және шетел авторларымен қоса елімізде де зерттеу тақырыптарын құзыреттілік мәселесіне арнаған еңбектер бар. Отандық педагогикада кәсіби құзыреттілік мәселесімен айналысқан авторлар ретінде К.С. Кудайбергенова, Б.Р. Қасқатаева және т.б қарастыруға болады. Бұл авторлардың жұмысында кәсіби құзыреттілік мәселесі жан-жақты қарастырылып, мазмұны мен құрылымы туралы деректер келтірілді. Аталған авторлар кәсіби құзыреттілікті жалпы педагогиканың шеңберінде қарастырып, құзыреттіліктің сол саладағы кәсіби процесстердегі орнын анықтап көрсетті. Дегенмен, бұл ғылыми жұмыстар жалпы педагогика көзқарастарына сүйенген болғандықтан, арнайы педагогтердің кәсіби құзыреттілік мәселесін зерттеу тақырыбының әлі де ашылмауы байқалады. Ал, арнайы педагогиканың жалпы педагогикадан мазмұны мен принциптері жағынан ерекшеленетінін ескеретін болсақ, мәселені тереңінен зерттеу қажеттілігі айқын көрініс табады (Kudaibergenova K. et al, 2016; Қасқатаева, 2014).

Кәсіби құзыреттілікті талдай келе, терминологиялық құзыреттілікті оның бір компоненті ретінде қарастыруға негіз бар. Әрбір ғылымның көрсеткішінің бірі – оның терминдер жүйесі. Терминдер мен олардың қолданылуы, академиялық құжаттар мен ғылыми сөйлеу тіліндегі рөлі маманның құзыреттілігі мен кәсіби беделіне әсерін тигізетін маңызды фактор. Сонымен қатар, терминологиялық тұрғыдан құзыретте болу ғылым саласындағы түрлі ақпаратпен жеңіл әрі тереңінен танысуға, халықаралық стандарт негізіндегі

ұғымдарды меңгеруге, сонымен қатар, кәсіби ортада беделді әрі сауатты маман болуға ықпал етеді.

Терминдер кез – келген зерттеу жұмысының, ғылыми еңбектердің негізін құрайтын маңызды компоненті бола отырып, белгілі бір сала жөніндегі білімді қалыптастырудың бір құралына айналады. Ал, «термин» сөзінің мәніне келетін болсақ, В.П. Даниленконың пікірінше, бұл ұғым түсініктерді ауызша және жазбаша сөйлеу тілінде бекітетін негізгі лексикалық құрал ретінде қызмет атқарады. Өз кезегінде бұл лексикалық құрал номинативті, коммуникативті және прагматикалық функциялардан тұрады. Номинативті функция әрбір түсінікке атау беру, категорияларға бөлу тәрізді әрекет түрлерінен біріктіреді. Бұл функция арқылы терминдердің қолданыс аясы мен саласы нақтыланып, оларды бірізді қолдану әрекеті жүзеге асырылады. Сонымен қатар, түсініктерді категорияға бөлу арқылы ұғымдарды қолдану процесі жүйелене түседі. Коммуникативті функцияның рөліне келсек, мұнда терминдерді ақпарат алмасу, ақпарат беру мен ақпарат алу барысында кәсіби қолдануды қарастырады. Ақпарат беру ауқымының кеңдігін және ақпарат берушілердің және ақпаратты ұсыну құралының түрлі болуын ескерсек, бірегей терминдерді қолдану олардың барлығына түсінікті әрі тиімді орта құрып, мақсатқа сай коммуникацияны жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, прагматикалық функция тілдік белгілердің коммуникациялық жағдайлармен байланысын қамтамасыз етеді. Анығырақ айтқанда, бұл функция бірінші және екінші функцияны біріктіретін көпір қызметін атқарады (Лейчик, 2014; Даниленко, 2009;).

Материалдар мен әдістер

Мақалада терминологиялық құзыреттіліктің арнайы педагогтердің кәсіби қалыптасуындағы рөліне теориялық шолу жасау мақсатында төмендегі әдістер қолданылды:

1. Зерттеу сұрақтары бойынша педагогикалық, психологиялық, философиялық, лингвистикалық әдебиеттерге талдау жасау. Бұл әдіс аясында зерттеу сұрақтары бойынша негізгі мәселелердің мәнін ашуға мүмкіндік берді. Теориялық талдау барысында Scopus, Web of Science базаларының жарияланымдары мен Отандық және шетел авторларының ғылыми-әдістемелік еңбектерінде ұсынылған материалдар қолданылды.
2. Салыстыру әдісі. Мақалада «терминологиялық құзыреттілік» ұғымына контент-талдау жасалынып, түрлі авторлардың аталған терминге берген анықтамаларына өзара салыстыру жұмыстары жасалынды. Сонымен қатар, бұл әдіс Арнайы педагогика БББ бойынша кәсіби даярлықты жүзеге асыратын жоғары оқу орындарының білім беру бағдарламасы жөніндегі ақпаратты беру кезінде де қолданылды.

Нәтижелер мен талқылау

«Термин» ұғымына берілген анықтама мен оның функцияларының сипаттамасы «терминологиялық құзыреттілік» ұғымының мәнін ашуға және оның маңыздылығын негіздеуге себеп болды. Өз кезегінде терминологиялық құзыреттілік кәсіби құзыреттіліктің когнитивті және мазмұндық, ақпараттық компоненттерінің аясында дамып, білім алу үрдісінде қалыптасады.

Ең алдымен, осы ұғымға берілген авторлардың анықтамаларына тоқталып өтейік:

2-Кесте. «Терминологиялық құзыреттілік», «түсінік құзыреттілігі» ұғымдары

№ Р/н	Термин	Автор	Терминге берілген анықтама
1	Терминологиялық құзыреттілік	Прохорова А.А. Виноградова Е.Е.	белгілі бір пәнді оқыту процесінде қалыптасатын білім, білік, дағдылардың жиынтығы, сондай-ақ алған білімдері, дағдылары, біліктері негізінде қандай да бір қызметті орындау қабілеті Бұл осы терминге берілген және ең кең тараған анықтама нұсқасы. Оның мазмұны белгілі бір саланың аясындағы терминдердің толық жиынтығын қамтитындығын білдіреді. Автордың анықтамасы тек оның мазмұнын ғана көрсетіп, компоненттері мен функцияларын қарастырмайды.
2	Терминологиялық құзыреттілік	Platonova M.	педагогтің терминдерді түсіну, қолдану және талдау деңгейлерінде ұғымдар кешенін қолдану деңгейін көрсететін кәсіби мәдениеттің ажырамас бөлігі Терминологиялық қызыреттілікті кәсіби мәдениет компоненті ретінде қарастыратын бұл анықтамаға сүйенсек, терминдерді қолдану деңгейлерден тұрады. Сәйкесінше, игеру деңгейіне қарай оның кәсібилігінің де деңгейі нақтыланады.
3	Терминологиялық құзыреттілік	Азимов Э.Г. Щукин А.Н.	терминдерді меңгеру нәтижесінде кәсіби мәдениетаралық қарым – қатынасқа қатысу мүмкіндігін қамтамасыз ететін кәсіби құзыреттіліктің бір бөлігі Бұл анықтаманы алдыңғы ұсынылған анықтаманың жалғасы ретінде қарастырып, терминологияны қалыптастырудың кәсіби қарым – қатынастағы маңызы түсіндірілген нұсқасы деп қарастыруға болады.
4	Терминологиялық құзыреттілік	Ermolaeva Zh.E.	кәсіби қызмет пен әлеуметтік позиция үшін қажетті білім, білік, тәжірибе деңгейін көрсететін, маманның интегральді сипаттамасы Бұл анықтама білім алушының маман ретіндегі тұлғасы мен оның кәсібилігін анықтайтын факторлар негізінде туындаған нұсқасы болып табылады.

5	Түсінік құзыреттілігі	Вышегуров С.Х.	түсініктер жүйесінің қалыптасуының өзекті технологиялары мен әдістерін кәсіби педагогикалық әрекет кезінде қолдануға деген дайындығын көрсететін құзыреттілік. Қарастырылып отырған термин негізгі терминмен ұқсас және анықтамасы жағынан мағыналас ұғым болып келеді. Сонымен қатар, оның мазмұны терминологияның маңызын кәсіби қалыптасудың бір сатысы ретінде сипаттайды.
---	-----------------------	----------------	--

Ескерту: кесте әдебиеттер негізінде құрастырылды (Прохорова және Виноградова, 2025; Platonova, 2022; Азимов, Щукин, 2019; Ermolaeva, 2014; Вышегуров, 2012)

Терминологиялық құзыреттілікті зерттеумен айналысқан ғалымдардың еңбектеріне сүйенетін болсақ, авторлардың тақырып жөніндегі пікірлерінің түрлі екендігін байқаймыз. Мәселен, Т.А. Артюшкина және Э.Г. Скибицкий терминологиялық құзыреттілікті жеке құзыреттілік қатарына жатқызады. Ал, О.М. Толстых терминологиялық құзыреттілікті ақпараттық құзыреттіліктің құрылымдық бөлігі ретінде қарастырады және мұны терминологиялық құзыреттіліктің коммуникациядағы маңызды рөлі арқылы түсіндіреді (Артюшкина және Артюшкин, 2017; Скибицкий және Скибицкая, 2019; Sharhun et al., 2026).

Демек, терминологиялық құзыреттілік жеке құзыреттілік ретінде де, басқа құзыреттіліктердің құрамдас бөлігі ретінде де қарастырылады. Бұл бізге тақырыпты тереңірек зерттеуге және терминологиялық құзыреттіліктің нақты жағдайға сәйкес рөлін нақтылауға деген қажеттілікті тудырады.

Н.В. Бордовская мен Е.А. Кошкинаның зерттеуінде терминологиялық құзыреттілік кәсіби құзыреттілік аясындағы құрамдас бөлігі ретінде сипатталып, төмендегідей компоненттері ұсынылады:

1. пәндік – танымдық;
2. интеллектуалды – рефлексивті;
3. коммуникативті – тілдік.

Пәндік – танымдық компонент белгілі бір кәсіби сала аясындағы талаптарды тереңірек түсіну үшін терминологиялық формада қолданылатын білімдердің жиынтығын білдіреді. Оның негізгі функциясы – кәсіптің пәндік саласындағы теориялық және қолданбалы аспектілер арқылы анықталатын белсенді терминологиялық сөздікті қалыптастыру. Аталған функция мамандардың өз кәсіби саласындағы білім, білік, дағдыны жетік меңгеруінің маңызды тетігі болып табылады.

Интеллектуалды – рефлексивті компонентке келер болсақ, бұл компонент терминдерді дұрыс қолдануды, сонымен қатар, осы сұрақ аясында сұрақтар туындағанда оңтайлы шеше алуды қарастыратын дағдылар жиынтығына ие. Оның негізгі функциясына терминді негізді түрде қолдану және оны ағымдағы жағдайларға сәйкес тұрақты өзектендіру жатады.

Ал, коммуникативті – тілдік компонент пен оның функциясына келер болсақ, бұл компонент кәсіби қарым – қатынас кезіндегі терминдердің қолданылу ерекшеліктерін көрсетеді. Функциясына келсек, онда бұл ретте кәсіби қарым – қатынас процесіндегі ақпаратты түсіну мен оны тарату жайлы айта аламыз (Бордовская және Кошкина, 2016).

Терминологиялық құзыреттілік, оның анықтамалары мен компоненттерін талдай келе, аталған құзыреттіліктің бұл түрінің ауқымды құзыреттілік екендігін аңғара аламыз.

Қазіргі таңда мамандарды даярлауға қойылатын талаптар білім беру саласындағы өзгермелі жағдайлармен және білім беру трендтерінің жедел өзгермелі болуымен тікелей байланысты. Сондықтан, білім беру жүйесіне жаңа білім беру бағдарламаларының енгізілуі жоғарыда аталған мәселенің ең ұтымды шешімдерінің бірі болып отыр.

Арнайы педагогтердің кәсіби қалыптасуында жоғары оқу орындарының кәсіби пәндерін меңгеру асқан өзектілікке ие.

Осы мақалаға ұсынылған «Кіріспе» бөлімінде көрсетілген кестеге сәйкес бұл бағдарламаны қазіргі таңда бакалавр және магистратура деңгейінде бірқатар жоғары оқу орны іске асырады (2025 жылдың қазан айындағы дерек бойынша). Ал, докторантура деңгейінде бір ЖОО (Абай атындағы ҚазҰПУ) кәсіби білім беру жүйесінде білім беруді қамтамасыз етеді. Білім беру бағдарламасының мақсаты мен білім берудің академиялық деңгейіне сәйкес арнайы педагогтің кәсіби құзыреттілігінің шеңбері анықталады. Жалпы алғанда, арнайы педагогтерді кәсіби даярлау төмендегідей еңбек функцияларын қамтиды:

- білім беру бағдарламасы аясындағы өзекті тақырыптар бойынша ғылыми – әдістемелік жұмысты іске асыру;
- өзекті тақырыптар бойынша ғылыми зерттеулер жүргізу;
- ерекше білімді қажет ететін балаларды тиімді технологиялар мен педагогикадағы озық әдістерді қолдана отырып дамыту мен оқыту;
- ерекше білімді қажет ететін тұлғаларды әлеуметтендіру;
- жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру стейкхолдерлерімен (жұмыс берушілермен) өзара әрекеттесу (практика компонентін жүзеге асыру процесінде).

Кадрларды даярлау тек теориялық білім мен практикалық білік, дағдыларды қалыптастырумен ғана шектелмейді. Сонымен қатар, осы БББ тәмамдаған маман ғылыми қауымдастыққа белсенді қатыса алатын кәсіби тұрғыдан құзыретті маман болуы да маңызды.

Еліміздегі ерекше білімді қажет ететін балалардың мәселесін зерттеу ең өзекті тақырыптардың біріне айналып отыр. Себебі, тақырып бойынша қорғалған соңғы диссертациялық жұмыста көрсетілген статистикалық деректер, бұзылысы бар балалардың әлем бойынша арту тенденциясын байқап отыр. Сәйкесінше, бұзылыстың кең таралуы жағдайында оны түзетуге деген жаңа көзқарас пен түзету жұмыстарының қажет екендігі белгілі. Сәйкесінше, бұл БББ аталған тақырып бойынша жоғары кәсіптік құзыреттіліктерге ие мамандарды даярлау қажеттіліктерін қанағаттандырып, зерттеулерге деген жаңа мүмкіндіктерді ашады (Bekmurat and Autayeva, 2025).

Арнайы педагогика мәселелеріне қатысты әдебиеттердің басым бөлігінің орыс және ағылшын тілдерінде екендігін ескеретін болсақ, терминологиялық ұғымдардың мәнінің еліміздегі білім беру жүйесінде әлі де жеткілікті деңгейде қалыптаспағандығын байқаймыз. Ал, заманауи кәсіби орта маманнан тек білуді ғана емес, сонымен қатар, білімін талдауды, орынды қолдануды және сыни ойлауды талап етеді. Маманның терминологиялық құзыреттілігінің жоғары деңгейі маманға өзге мамандармен, ата – аналармен өнімді қарым – қатынас құруға, түзету жұмысының мазмұнын нәтижелі сипатта құруға ықпал етеді.

Арнайы педагогика мәселесіндегі терминдер тек білім беру саласына ғана емес, сонымен қатар, психологиялық, клиникалық көзқарасқа негізделген терминдерден де тұратындығын ескеретін болсақ, оларды дұрыс қолдана білу маманның нәтижелі жұмыс процесін қамтамасыз етеді. Терминдерді қате қолдану, негізсіз алмастыру педагогикалық түзету жұмысының стратегиясына кері әсерін тигізеді. Сол себепті, құзыреттіліктің бұл түрі негізгі құзыреттіліктің бірі болып табылады (Alsolami, 2022).

Жоғарыда атап өткеніміздей, арнайы педагогика саласындағы терминдер педагогиканың басқа тақырыптарымен салыстырғанда кең. Атап айтқанда, ол мынадай бөліктерден тұрады:

1. педагогика саласындағы қалыптасқан стандартты және жаңа терминдер;
2. арнайы педагогика (сурдопедагогика, тифлопедагогика, логопедия, олигофренопедагогика) саласындағы терминдер;
3. психология және арнайы психология, клиникалық психология саласындағы терминдер;
4. медициналық – клиникалық терминдер;
5. мінез – құлықты қолданбалы талдау стратегиясы аясындағы терминдер (АВА терапия);
6. халықаралық стандартталған терминдер (ХАЖ-10; ХАЖ-11).

Білім алушылар үшін педагогика, психология, арнайы педагогика саласындағы терминдер білім алудың кәсіби процесінде қалыптасатын базалық терминдер болса, клиникалық және мінез – құлықты қолданбалы талдау салаларындағы терминдер меңгерілуі қажет негізгі және күрделі терминдер қатарына жатқызылады. Сол себепті, білім алу процесінің барысында терминологиялық құзыреттілікті дамыту бойынша жұмыстардың рөлі өте маңызды.

Арнайы педагогтің терминологиялық құзыреттілігінің қалыптасуы оларға білім беру процесін жетік түсінуге, түзету жұмысын тиімді ұйымдастыруға және баланың жағдайын жетік түсінуге, балалардың даму ерекшеліктері мен қиындықтарын кәсіби сипаттауға, сонымен қатар, заманауи және халықаралық стандарт шеңберіндегі терминдерді қолдануға мүмкіндік береді. Демек, терминологиялық құзыреттілікті жұмыс тиімділігіне әсер ететін тікелей фактор деп қабылдауымызға негіз бар.

Сонымен қатар, терминологиялық құзыреттілікті меңгерудің келесі маңыздылығы кәсіби этиканы меңгерумен тікелей байланысты. Білім алушылардың осы саладағы терминдерді меңгеруі бірегейлікті, баланың жеке басына деген толық құрметті және сауатты қатынасты білдіреді.

Білім алушыларда кәсіби даярлық процесіндегі маңызды дағдылардың бірі зерттеушілік дағды болып табылады. Зерттеушілік дағды – білім алушылардың зерттеу жұмысын орындаудың маңызды механизмі. Білім беру бағдарламасының білім алушылары өз жұмыстарын ерекше балаларды зерттеудің теориясы мен тәжірибесіне арнай отырып, түрлі тақырыптарды зерттеуге құзыретті. Сәйкесінше, тақырып аясындағы терминдерді меңгеруі арқылы өз зерттеуінің дәйектілігін негіздей алады. Сонымен қатар, мұндай зерттеу ғылыми қауымдастық этикасына сәйкес, осы саладағы мәселелердің шешіміне бағытталған ұтымды зерттеу бола алады.

Арнайы педагогиканың теориясы мен практикасы аясындағы терминологиялық құзыреттілік пәнаралық қағидалар негізінде дамитын ауқымды білім қорына сүйенеді. Яғни, мұнда тек қана терминді және оның дефинициясын білу жеткіліксіз, білім алушыларға бұл терминдерді талдау, бірегей стандартқа сай қолдану, бірізділендіру тәрізді дағдылар да қажет болады. Қазіргі таңда әдебиеттер мен өзге де ғылыми басылымдағы өнімдерден терминдердің аудармасына, сөйлемдегі қолданысына немесе бірізді болмауына қатысты көптеген қателіктерді байқай аламыз. Бұл дегеніміз, кадрларды даярлау үрдісінде тек түсінік беріп қана қоймай, оны құзыреттілік шеңберінде дамыту маңызды екендігін білдіреді.

Тақырып аясында жүргізілген теориялық шолу нәтижесінде Арнайы педагогика БББ білім алатын болашақ мамандардың кәсіби маман ретінде қалыптасуы үшін тек білім беру жеткіліксіз екендігін, мұнымен қоса құзыреттілік тәсілге негізделген негізгі құзыреттіліктерді де дамыту маңызды екендігін көрсетеді. Сонымен қатар, арнайы педагогика саласына қатысты терминологиялық жүйенің біріздендірілмеуі арасындағы қарама – қайшылық анықталды. Ал, бұл түзету жұмысына, мамандардың кәсіби портретіне, сондай – ақ, кәсіби этикаға теріс әсерін береді.

Осылайша, теориялық шолу нәтижесінде алынған қорытындылар «Арнайы педагогика даярлық бағытында білім алатын білім алушылардың терминологиялық құзыреттілігін дамыту даярлық процесінің маңызды компоненті екендігін көрсетті. Бұл ғылыми, кәсіби және қолданбалы аспектідегі базалық негізгі фактор бола отырып, кәсіби саладағы негізгі механизмге айналады.

Зерттеудің негізгі бөлімінде келтірілген терминге жасалған контент – талдау авторлардың терминологиялық құзыреттілік ұғымына түрлі баға беретіндігін көрсетеді. Бұл дегеніміз, құзыреттіліктің бұл түрінің бір пәндік салаға немесе құзыреттілікке ғана тиесілі болмайтындығын, керісінше, оның ауқымының кең екендігін көрсетеді. Демек, терминологиялық тұрғыдан құзыретті маманның өзге құзыреттіліктер тобын да қатар меңгеретіндігі анық.

Арнайы педагогика білім беру бағдарламасы аясында білім алушылардың терминологиялық құзыреттілігін зерттеу процесінде осы бағдарлама аясындағы Отандық әдебиет көздеріне шолу жасалынды. Шолу нәтижесінде қарастырылып отырған тақырыпқа қатысты әдебиеттер болғанына қарамастан, онда терминологиялық құзыреттілік мәні толық ашылмайды. Яғни, тақырып әрі қарай кешенді зерттеуді, тәжірибелік маңыздылығы бар ғылыми басылымдарды әзірлеуді қажет етеді.

Қорытынды

Ерекше білімді қажет ететін балаларды зерттеу – ХХІ ғасырдағы ең кең тараған бұзылыстың бірі. Бүгінде осы тақырып аясында тек қана гуманитарлық ғылымдар ғана емес, сонымен қатар, жаратылыстану ғылымдары да зерттеулер жүргізіп, мәселенің шешімін табуға тырысуда. Елімізде ерекше білімді қажет ететін балалардың мәселелеріне арналған зерттеулер, гранттық жобалар, Дүниежүзілік банк тарапынан қолдау тапқан ірі жобалар іске асырылып жатыр. Сонымен қатар, 2024–2025 оқу жылынан бастап осы да-

ярлық бағытына арналған инновациялық білім беру бағдарламасы мамандарды кәсіби даярлауды бастады. Бұл арнайы педагогика саласында жұмыс істейтін мамандардың кәсібилігін арттыруға ықпал ететін үлкен бастама деуге болады.

Арнайы педагогика саласындағы кәсіби құзыреттілік жоғары бөлімдерде атап өткеніміздей, тек қана педагогикалық базалық біліммен шектелмейді. Сондықтан, маманның кәсіби құзыреттілігіне де қойылатын талаптар жоғары болып табылады. Маманға қойылатын құзыреттіліктің бірі терминологиялық құзыреттілік деп аталады және маңызды кәсіби құзыреттіліктің бірі ретінде қарастырылады. Терминологиялық құзыреттіліктің маңызын талдай келе, оның білім алушылар үшін маңызын айқын көрсете алдық. Жүйелей айтсақ, терминологиялық құзыреттілік білім алушының ғылыми – әдістемелік және практикалық жұмысындағы сапаны қамтамасыз ететін механизм болып саналады.

Терминологиялық құзыреттіліктің атқаратын функцияларына жүргізілген талдау терминдермен жұмыстың күрделі процесс екендігін көрсетті. Сәйкесінше, кәсіби үрдіс барысында осы функциялардың барлығы қамтамасыз етіліп, білім беру бағдарламасы мазмұнына кіріктірілуі шарт. Мұнымен қоса, Қазақстандық жүйеде арнайы педагогика саласына арналған терминологиялық сөздіктің болмауы да тақырыпты әрі қарай тереңдете зерттеудің бір себебі болып отыр.

Қорыта айтқанда, Арнайы педагогика БББ білім алушылары үшін терминологиялық құзыреттілік негізгі және кәсіби қалыптасу жолындағы басты құзыреттіліктерінің бірі болып табылады. Жоғарыда ұсынылған теориялық деректерде келтірілгендей, кәсіби даярлық процесі тек қана білім алу ғана емес, сонымен қатар, ғылыммен белсенді айналысу кезеңі ретінде де қарастырылады. Сондықтан, білім алушылардың кәсіби сөздік қоры тек игерген терминдердің санымен ғана емес, сондай – ақ, оларды қолдану мен тарату, өзгерістерді дер кезінде анықтау тәрізді дағдыларының да қалыптасуын қажет етеді. Ал, мұндай қажеттілікті негізге ала отырып білім беру оқу бағдарламаларының мазмұнына аталған компонентті енгізу, отандық оқу – әдістемелік құралдар мен терминологиялық сөздіктер қорын тақырып аясындағы еңбектермен толықтыру тәрізді жұмыстарды қажет етеді. Сәйкесінше, тақырып, әлі де практикалық маңызға ие аспектілер тұрғысынан зерттеулерді қажет етеді.

Авторлардың қосқан үлесі:

Баймухамет Р.Б. – әдістеме, түпнұсқа нұсқасын жазу, редакциялау, техникалық талаптарға сәйкес рәсімдеу.

Аутаева А.Н. – формалды талдау, редакциялау және сыни шолу жасау, соңғы нұсқасын бекіту.

Әдебиеттер тізімі

Азимов, Э.Г. и Щукин, А.Н. (2019) *Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам)*. Москва: Издательство ИКАР

Артюшкин, О.В. и Артюшкина, Т.А. (2017) «Определение и взаимосвязь базовых понятий, формирующих структуру и состав лексики сфер профессиональной деятельности», *Филологические науки. Вопросы теории и практики*, 4-2(70), стр. 60–63. Доступно по адресу: <http://www.gramota.net/materials/2/2017/4-2/16.html> (қол жеткізген күні: 05 желтоқсан 2025 ж.)

Вышегуров, С.Х. (2012) «Терминологическая компетенция как требование профессионального образования», *Профессиональное образование в современном мире*, 4, стр. 89–97. Доступно по адресу: <https://sibran.ru/journals/KZ/> (қол жеткізген күні: 05 желтоқсан 2025 ж.)

Копнина, Г.А. и др. (2014) *Эффективное речевое общение (Базовые компетенции)*, 2-е изд. перераб. и доп. Красноярск: Издательство Сиб. Федер.ун. Доступно на: <https://elib.sfu-kras.ru/handle/2311/64047> (қол жеткізген күні: 01 желтоқсан 2025 ж.)

Кузьмина, Н.В., Паутова, ЛЕ. и Жаринова, Е.Н. (2020) «Акмеологические основы формирования профессиональной компетентности преподавателя», *Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия: Акмеология образования. Психология развития*, (9), с. 4–12. <https://doi.org/10.18500/2304-9790-2020-9-1-4-12>

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. (2007) №319-III. Астана: ҚР Парламенті. Қолжетімді: https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z070000319_ (қол жеткізілген күні: 01 желтоқсан 2025)

Окилова М. А. (2024) «Работа с терминами как звено профессионально-ориентированного обучения», *Международный журнал гуманитарных и естественных наук*, (6-2). с. 99-104. <https://doi.org/10.24412/2500-1000-2024-6-2-99-104>

Прохорова А.А. и Виноградова Е.Е. (2025). Использование цифровых инструментов визуализации при работе студентов технических специальностей над иноязычной профессиональной терминологией. *Вестник Пермского национального исследовательского политехнического университета. Проблемы языкознания и педагогики*, (1), с. 84-96. <https://doi.org/10.15593/2224-9389/2025.1.8>

Скибицкая, И.Ю. и Скибицкий, Э.Г. (2024) *Деловое общение : учебник и практикум для вузов*. Москва: Издательство Юрайт.

Alsolami, A. S. (2022). 'Teachers of Special Education and Assistive Technology: Teachers' Perceptions of Knowledge, Competencies and Professional Development'. *Sage Open*, 12(1). <https://doi.org/10.1177/21582440221079900>

Bekmurat, A.T. and Autayeva, A.N. (2025) 'The application of adapted applied behavior analysis therapy for developing lexical and semantic skills in preschool children with autism spectrum disorder', *European Journal of Educational Research*, (14(4)), pp. 1047–1062. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.14.4.1047>

Bordovskaya, N.V. and Koshkina, E.A. (2016) 'Structural-functional Model of Terminological Competence of the Professionals', *Man and Education*, (3(48)), pp. 4–11. <https://doi.org/10.21638/11701/spbu16.2016.408>

Ermolaeva, Zh.E. (2014) 'Formation of the terminological culture of cadets and students of the State Fire Academy of the EMERCOM of Russia in training «Fire Safety»', *Historical and Socio-Educational Thought*, (6(6–2)), pp. 85–89. https://doi.org/10.17748/2075-9908-2014-6-6_2-85-89

Kaskatayeva, B. (2014) 'Pedagogical conditions for forming the research competency in future teachers of mathematics'. *Rural Environment. Education. Personality*, (7–8), pp. 103–109. Қолжетімді: <https://llufb.llu.lv/conference/REEP/2014/Latvia-Univ-Agricult-REEP-2014proceedings-103-109.pdf> (қол жеткізген күні: 02 желтоқсан 2025 ж.)

Kudaibergenova, K., Orakova, A., Akhmetova, K., Sainova, L. and Sibagatova, G. (2016) 'Formation of the key professional-pedagogical competencies of the teacher in modern conditions'. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 233, pp. 219–224. Available at: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7361114> (қол жеткізген күні: 02 желтоқсан 2025 ж.)

Movkebayeva Z., Syuy-fu-shun N., Khamitova D. and Duzelbayeva A. (2024) 'Stigma In Teachers' Speech: The Influence of Medical Terminology on Perception of Special Educational Needs'. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)* (7-8) – 113 p. <https://doi.org/10.14689/ejer.2024.113.19>

Platonova, M. (2022) 'Decoding terminological awareness: developing terminological competence', *Research in Language*, (20), pp. 327–347. <https://doi.org/10.18778/1731-7533.20.4.02>

Sharhun, T., Zhukova, A., Levko, M., Tarasiuk, I. and Voloshyn, M. (2013). 'Lexical Approach and Terminology in Developing Professional Competence: A Case Study in Ukrainian Higher Education'. *Journal of Education and Training Studies*, (20), pp. 171–183. <https://doi.org/10.11114/jets.v14i2.8250>

Yerzhanova G., Autayeva A., Mazhinov B., Iralina M. and Nishanbayeva S. (2025) 'Features of the development of research competence in future special education teachers'. *Front.Educ.* pp. 01–13. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1610757>

Р.Б. Баймухамет^{*1}, А.Н. Аутаева²

^{1,2}Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан

Роль терминологической компетентности в профессиональном становлении специальных педагогов

Аннотация. В настоящее время современная система образования функционирует в условиях динамичных изменений. Соответственно, предъявляются сегодня высокие требования к подготовке кадров.

В данной статье сделан теоретический обзор значения формирования терминологической

компетентности у обучающихся направления специальной педагогической подготовки. В зарубежных литературных источниках представлено достаточное количество научных работ, посвящённых изучению терминологической компетентности в рамках профессиональной, информационной или когнитивной компетентности. Однако в отечественной науке все же недостаточное изучение этой темы послужило основанием для повышения актуальности темы.

Растущее число детей с особыми образовательными потребностями и потребность в современных методах их коррекции, а также запросы, возникающие в связи с совершенствованием научно-методического аспекта, способствуют изучению терминологической компетентности и разработке рекомендаций, имеющих теоретическое и практическое значение. Терминологическое обоснование в рамках изучения терминов в специальной педагогике приобретает более сложный и междисциплинарный характер, чем в других областях педагогики. То есть здесь важно иметь такие ведущие навыки, как использование, дифференциация и критический анализ, помимо модели, дефиниции термина «понятие – термин». Поэтому в статье был проведен обзор отечественных и зарубежных исследований в рамках темы и предпринята попытка определить значение терминологической компетенции для обучающихся.

Ключевые слова: термин, терминологическая компетенция, профессиональное образование, специальная педагогика, предметно-познавательный компонент, интеллектуально-рефлексивный компонент, коммуникативно-языковой компонент.

R.B. Baymukhamet^{*1}, A.N. Autayeva²

^{1,2} *Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan*

The role of terminological competence in the professional formation of special educators

Abstract. Currently, the modern education system is experiencing changing conditions. Accordingly, today there are high demands on personnel training.

This article provides a theoretical overview of the importance of the formation of terminological competence among students in the field of special pedagogical training. There are enough scientific papers in foreign literary sources that study terminological competence within the framework of professional, informational, or cognitive competence. However, in Russian science, insufficient study of this topic served as the basis for increasing the relevance of the topic.

The growing number of children with special educational needs and the need for modern methods of their correction, as well as requests arising in connection with the improvement of the scientific and methodological aspect, contribute to the study of terminological competence and the development of recommendations of theoretical and practical importance. Terminological substantiation within the framework of the study of terms in special pedagogy acquires a more complex and interdisciplinary character than in other fields of pedagogy. That is, it is important to have such leading skills as use, differentiation, and critical analysis, in addition to the model, the definition of the term «concept – term». Therefore, in the course of the article, a review of domestic and foreign research was conducted within the framework of the topic, and an attempt was made to determine the importance of terminological competence for students.

Keywords: the term, terminological competence, professional education, special pedagogy, subject-cognitive component, intellectual and reflexive component, communicative and linguistic component.

References

Azimov, E'.G. i Shhukin, A.N. (2019) *Novy`j slovar` metodicheskix terminov i ponyatij (teoriya i praktika obucheniya yazy`kam)* [A new dictionary of methodological terms and concepts (theory and practice of language teaching)]. Moskva: Izdatel`stvo IKAR. (in Russian)

Artyushkin, O.V. i Artyushkina, T.A. (2017) *Opreделение i vzaimosvyaz` bazovy`x ponyatij, formiruyushhix strukturu i sostav leksiki sfer professional`noj deyatel`nosti* [Definition and interrelation of the basic concepts that form the structure and composition of the vocabulary of professional fields], *Filologicheskie nauki. Voprosy` teorii*

i praktiki, 4-2(70), pp. 60–63. Available at: <http://www.gramota.net/materials/2/2017/4-2/16.html> (Accessed: 05 December 2025). (in Russian)

Vy'shegurov, S.X. (2012) Terminologicheskaya kompetenciya kak trebovanie professional'nogo obrazovaniya [Terminological competence as a requirement of professional education], *Professional'noe obrazovanie v sovremennom mire*, 4, pp. 89–97. Available at: <https://sibran.ru/journals/KZ/> (Accessed: 05 December 2025). (in Russian)

Kopnina, G.A. i dr. (2014) E'ffektivnoe rechevoe obshhenie (Bazovy'e kompetencii), 2-e izd. pererab. i dop [Effective Speech Communication (Basic Competencies), 2nd ed. reprint. and add.]. Krasnoyarsk: Izdatel'stvo Sib. Feder.un. Available at: <https://elib.sfu-kras.ru/handle/2311/64047> (Accessed: 01 December 2025). (in Russian)

Kuz'mina, N.V., Pautova, L.E. i Zharinova, E.N. (2020) Akmeologicheskie osnovy` formirovaniya professional'noj kompetentnosti prepodavatelya [Acmeological foundations of the formation of a teacher's professional competence], *Izvestiya Saratovskogo universiteta. Novaya seriya. Seriya: Akmeologiya obrazovaniya. Psixologiya razvitiya*, (9), pp. 4–12. <https://doi.org/10.18500/2304-9790-2020-9-1-4-12> (in Russian)

Kazakstan Respublikasy`ny`n «Bilim turaly`» Zany` [Law of the Republic of Kazakhstan On education]. (2007) №319-III. Astana: KR Parlamenti Available at: https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z070000319_ (Accessed: 01 December 2025). (in Kazakh)

Okilova M. A. (2024) Rabota s terminami kak zveno professional'no-orientirovannogo obucheniya [Working with terms as a part of professionally oriented learning], *Mezhdunarodny`j zhurnal gumanitarny`x i estestvenny`x nauk*, (6-2). pp. 99-104. <https://doi.org/10.24412/2500-1000-2024-6-2-99-104> (in Russian)

Proxorova A.A. i Vinogradova E.E. (2025). Ispol'zovanie cifrov'y`x instrumentov vizualizacii pri rabote studentov texnicheskix special'nostej nad inoyazy`chnoj professional'noj terminologiej [The use of digital visualization tools when students of technical specialties work on foreign professional terminology]. *Vestnik Permskogo nacional'nogo issledovatel'skogo politexnicheskogo universiteta. Problemy` yazy`koznaniya i pedagogiki*, (1), pp. 84-96. <https://doi.org/10.15593/2224-9389/2025.1.8> (in Russian)

Skibiczskaya, I.Yu. i Skibiczskij, E'.G. (2024) Delovoe obshhenie : uchebnik i praktikum dlya vuzov [Business communication : textbook and workshop for universities]. Moskva: Izdatel'stvo Yurajt. (in Russian)

Alsolami, A.S. (2022). 'Teachers of Special Education and Assistive Technology: Teachers' Perceptions of Knowledge, Competencies and Professional Development'. *Sage Open*, 12(1). <https://doi.org/10.1177/21582440221079900>

Bekmurat, A.T. and Autayeva, A.N. (2025) 'The application of adapted applied behavior analysis therapy for developing lexical and semantic skills in preschool children with autism spectrum disorder', *European Journal of Educational Research*, (14(4)), pp. 1047–1062. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.14.4.1047>

Bordovskaya, N.V. and Koshkina, E.A. (2016) 'Structural-functional Model of Terminological Competence of the Professionals', *Man and Education*, (3(48)), pp. 4–11. <https://doi.org/10.21638/11701/spbu16.2016.408>

Ermolaeva, Zh.E. (2014) 'Formation of the terminological culture of cadets and students of the State Fire Academy of the EMERCOM of Russia in training «Fire Safety»', *Historical and Socio-Educational Thought*, (6(6-2)), pp. 85–89. https://doi.org/10.17748/2075-9908-2014-6-6_2-85-89

Kaskatayeva, B. (2014) 'Pedagogical conditions for forming the research competency in future teachers of mathematics'. *Rural Environment. Education. Personality*, (7-8), pp. 103–109. Available at: <https://llu.lv/conference/REEP/2014/Latvia-Univ-Agricult-REEP-2014proceedings-103-109.pdf> (Accessed: 02 December 2025)

Kudaibergenova, K., Orakova, A., Akhmetova, K., Sainova, L. and Sibagatova, G. (2016) 'Formation of the key professional-pedagogical competencies of the teacher in modern conditions'. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 233, pp. 219–224. Available at: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7361114> (Accessed: 02 December 2025)

Movkebayeva Z., Syuy-fu-shun N., Khamitova D. and Duzelbayeva A. (2024) 'Stigma In Teachers' Speech: The Influence of Medical Terminology on Perception of Special Educational Needs'. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)* (7-8) – 113 p. <https://doi.org/10.14689/ejer.2024.113.19>

Platonova, M. (2022) 'Decoding terminological awareness: developing terminological competence', *Research in Language*, (20), pp. 327–347. <https://doi.org/10.18778/1731-7533.20.4.02>

Sharhun, T., Zhukova, A., Levko, M., Tarasiuk, I. and Voloshyn, M. (2013). 'Lexical Approach and Terminology in Developing Professional Competence: A Case Study in Ukrainian Higher Education'. *Journal of Education and Training Studies*, (20), pp. 171–183. <https://doi.org/10.11114/jets.v14i2.8250>

Yerzhanova G., Autayeva A., Mazhinov B., Iralina M. and Nishanbayeva S. (2025) 'Features of the development of research competence in future special education teachers'. *Front.Educ.* pp. 01–13. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1610757>

Авторлар туралы мәлімет:

Баймухамет Р.Б. – хат-хабар авторы, докторант, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Төле би көшесі 31, 050000, Алматы, Қазақстан

Аутаева А.Н. – психология ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің қауымдастырылған профессоры, Төле би көшесі 31, 050000, Алматы, Қазақстан

Информация об авторах:

Баймухамет Р.Б. – автор для корреспонденции, докторант Казахского национального педагогического университета имени Абая, ул. Толе би, 31, 050000, Алматы, Казахстан

Аутаева А.Н. – к.п.н., ассоциированный профессор Казахского национального педагогического университета имени Абая, ул. Толе би, 31, 050000, Алматы, Казахстан

Information about the authors:

Baymukhamet R.B. – corresponding author, doctoral student, Abai Kazakh National Pedagogical University, 31 Tole Bi Street, 050000, Almaty, Kazakhstan

Autayeva A.N. – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, 31 Tole Bi Street, 050000, Almaty, Kazakhstan